

Näringsutskottets yttrande 2022/23:NU1y

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 6 oktober 2022 att ge samtliga utskott möjligheten att yttra sig över regeringens skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030 och eventuella följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Näringsutskottet begränsar sitt yttrande till förslagen i motion 2021/22:4768 (V) yrkandena 5 och 6.

Näringsutskottet förordar att finansutskottet avstyrker de ovan nämnda motionsyrkandena.

I yttrandet finns en avvikande mening (V, MP).

Utskottets överväganden

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Skrivelsen

I skrivelsen redogörs för regeringens samlade arbete med att genomföra Agenda 2030 och de globala mål för hållbar utveckling som antogs av FN:s generalförsamling i september 2015. En bedömning av måluppfyllelsen görs för agendans delmål. För ett antal utvalda områden inom vart och ett av de 17 målen görs också en fördjupad redogörelse. Skrivelsen ger också en överblick över det arbete regeringen bedriver med bäring på samstämmighet mellan politikområden.

I skrivelsen konstateras att Sverige har flera pågående initiativ som bidrar till både det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Det konstateras vidare att Sverige fortfarande har utmaningar kopplade till agendans genomförande. Regeringen anför att den därför kommer att intensifiera arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå.

Motionen

Ali Esbati m.fl. (V) förordar i kommittémotion 2021/22:4768 yrkande 5 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra s.k. human rights due diligence.

Vidare förordar motionärerna i yrkande 6 att regeringen utreder möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt s.k. environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

Bakgrund och pågående arbete

Regeringen fattade i december 2019 beslut om en uppdaterad plattform för internationellt hållbart företagande (UD2020/07048). Plattformen ska bidra till svenska företags möjligheter att hantera risker i samband med komplicerade investeringar och affärer, inte minst på komplexa marknader. Regeringen anför i plattformen att den uttryckt en tydlig förväntan på att svenska företag agerar hållbart och ansvarsfullt genom att arbeta för mänskliga rättigheter, jämställdhet, goda arbetsvillkor, miljö, klimat och korruptionsbekämpning. Som ägare anger regeringen att staten har säkerställt att hållbart företagande är integrerat i bolagsstyrningen för att främja en långsiktigt hållbar värdetillväxt. Bolagen med statligt ägande ska agera föredömligt och påverkar genom sin verksamhet som både beställare och aktör. Regeringen framhåller vidare i plattformen att den sociala dialogen mellan arbetsgivare och fackliga

organisationer är en viktig del när det gäller hållbart företagande. Genom det s.k. Global Deal, där Sverige är ordförande, söker man lösningar på de omställningar som följer i spåren av klimatförändringar och den fjärde industriella revolutionen. I plattformen presenteras en rad åtgärder och initiativ på området, inklusive genomförda och planerade åtgärder och initiativ i relation till de förslag för att förbättra efterlevnad som presenteras i Statskontorets rapport FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete (2018:8) i mars 2018.

Den 27 februari 2020 beslutade regeringen om en ny ägarpolicy för bolag med statligt ägande. Policyn ersätter den tidigare ägarpolicy från den 22 december 2016. Liksom tidigare ingår hållbart ägande i statens ägarstyrning. Det innebär att bolagen ska agera föredömligt inom området hållbart företagande och i övrigt agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende. Ett föredömligt agerande inkluderar ett strategiskt och transparent arbete med samarbete i fokus. Internationella riktlinjer, Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling ska enligt policyn vara vägledande för detta arbete.

Kommissionen presenterade den 23 februari 2022 ett förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet, dvs. due diligence, för företag i fråga om hållbarhet (COM(2022) 71). Direktivet fastställer en skyldighet för vissa företag att visa tillbörlig aktsamhet i sin verksamhet och i sina värdekedjor för att motverka negativa effekter för mänskliga rättigheter och miljö. Bolagsledningen blir skyldig att se till att företaget uppfyller sina skyldigheter i fråga om tillbörlig aktsamhet. Förslaget innehåller även krav på planer för klimatanpassning i enlighet med Parisavtalet. I förslaget till direktiv fastställs dels regler om skyldigheter för företag när det gäller faktiska och potentiella negativa effekter på mänskliga rättigheter och negativ miljöpåverkan, i fråga om företagens egen verksamhet, deras dotterbolags verksamhet och verksamhet i värdekedjan som utförs av enheter med vilka företaget har en etablerad affärsförbindelse, dels ansvar för åsidosättande av de skyldigheter som nämns i det föregående. Direktivet ska vidare inte utgöra grund för att sänka den nivå av skydd för mänskliga rättigheter eller miljön eller klimatet som föreskrivs i medlemsstaternas lagstiftning vid tidpunkten för antagandet av detta direktiv. Direktivet ska inte heller påverka skyldigheter på området för mänskliga rättigheter, miljöskydd och klimatförändringar som följer av andra unionsrättsakter.

Motionsyrkanden liknande de nu aktuella om ett regelverk om tillbörlig aktsamhet (due diligence) behandlades senast av utskottet våren 2022 (bet. 2021/22:NU19). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena bl.a. med hänvisning till aviserade och pågående insatser.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen antog i december 2020 regeringens proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154), där inriktningen för arbetet med att genomföra Agenda 2030

och de globala målen för hållbar utveckling presenterades. Riksdagen beslutade vidare att ställa sig bakom finansutskottets förslag att tillstyrka motionärers förslag (M, V, KD delvis) om att regeringen ska redovisa arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030 vartannat år i en skrivelse till riksdagen.

Utskottet välkomnar regeringens skrivelse om arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala mål för hållbar utveckling som antogs av FN:s generalförsamling i september 2015. Utskottet noterar regeringens redovisning av pågående initiativ som ska bidra till både det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de utmaningar som Sverige har när det gäller att genomföra agendan. Utskottet noterar vidare att regeringen avser att intensifiera arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå.

När det gäller de förslag om tillbörlig aktsamhet (due diligence) som presenteras i motion 2021/22:4768 (V) yrkandena 5 och 6 kan utskottet konstatera att utskottet behandlade liknande förslag senast våren 2022 (bet. 2021/22:NU19). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena bl.a. med hänvisning till aviserade och pågående insatser.

Utskottet vill här påminna om att det pågår ett arbete med kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. Utskottet menar att Sverige inte bör inleda ett arbete med att ta fram nationell lagstiftning på området innan processen med den EU-gemensamma lagstiftningen är färdig. Utskottet ser således inga skäl för riksdagen att i detta läge rikta några tillkännagivanden till regeringen i enlighet med det som förordas i motionen.

Därmed anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka de nyss nämnda motionsyrkandena.

Stockholm den 25 oktober 2022

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Mats Green (M), Monica Haider (S), Jessica Stegrud (SD), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Kjell Jansson (M), Birger Lahti (V), Camilla Brodin (KD), Eric Palmqvist (SD), Louise Eklund (L), Josef Fransson (SD), Aida Birinxhiku (S), Daniel Vencu Velasquez Castro (S) och Linus Lakso (MP).

Avvikande mening

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V, MP)

Birger Lahti (V) och Linus Lakso (MP) anför:

Vi anser att det är av yttersta vikt att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter bygger på statens skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna, företagens ansvar att respektera dem och individens möjligheter att få sin sak prövad vid kränkningar.

Statskontoret har i rapporten FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete (2018:8) analyserat Sveriges efterlevnad av FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och lämnat ett antal förslag på åtgärder. Statskontoret föreslog t.ex. att regeringen skulle utreda möjligheten att ställa krav på s.k. human rights due diligence, dvs. det verktyg som företag kan använda för att förhindra att deras verksamhet har en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna, och hur möjligheterna till gottgörelse av företagsrelaterade övergrepp kunde bli bättre. Därtill ansåg Statskontoret bl.a. att högre krav kunde ställas vid statliga investeringar och upphandlingar och att den statliga vägledningen till företagen kunde förtydligas.

Vi instämmer i den bild som Statskontoret ger i rapporten av hur svenska företag bättre kan följa FN:s vägledande principer och vikten av att de gör det. Inom EU pågår för närvarande ett lagstiftningsarbete med human rights due diligence. Vi befarar dock att detta kommer att bli relativt tandlöst och dessutom inte omfatta hela näringslivet. Vi vill se krafttag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Vi tror också att de förslag som Statskontoret presenterar skulle bidra till en positiv utveckling på området. Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra human rights due diligence.

Med tanke på de transnationella företagens makt att bestämma inriktningen av den globala utvecklingen krävs det ett bindande fördrag som ger dem som drabbas av brott mot mänskliga rättigheter möjligheter att ställa företagen till svars. Vi anser därför att det är viktigt att Sverige inom FN verkar för att FN antar ett bindande fördrag om företags agerande och de mänskliga rättigheterna.

För att tydliggöra företagens miljö- och klimatansvar bör även ett klimat- och miljöperspektiv anläggas på de förslag regeringen arbetar fram. Det kan ske med utgångspunkt i environmental due diligence, ett verktyg som liknar human rights due diligence, men där miljö- och klimatperspektivet är vägledande. Vi förordar därför att regeringen utreder möjligheten att även införa klimat- och miljöperspektiv enligt environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

Vi förordar därmed att finansutskottet tillstyrker motion 2021/22:4768 (V) yrkandena 5 och 6.